

ACC. N:R M. 13045: 1-4.

Landskap: Småland Upptecknare: Josef Brandtning Hermanstorp
 Härad: Konga Berättare: Anton Ekelund
 Socken: Hermanstorp Berättarens yrke: målareväst.
 Uppteckningsår: 1954 Född år 1892 i Hermanstorp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Pris av. s. 1-4.

N. N. 65.

ACC. N:R M. 13045:1. Gräselista 65

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Avser den lilla Åreundgården i Övras.

Eldstad utomhus. "Såsom eldstad utomhus vid bysk,
slakt och kokning av grisar m. m. staplades man upp
stenar på tre sidor till vindskydd. Övriga eldstad var
placerad mellan vattuhällan och det uthus där vi
då hade svinstiålar. Där ställdes den stora träbräda
jämngstade rätt över elden. Behövdes ännu större
kakbräda, som t. ex. vid bysk, ställdes den stora pap-
perhitteln på tre stenor över eldstaden.

Den vanliga spisens i äldre tid. Spisen i rummet
var fram till 1910 av den där vanliga öppna grästens-
spisen med låg häll, ungef. 25 cm höjd över golvet.
Där lagades åtminstone vintertid all mat. Spisen var
muret av grästus och därför kvälig och otymplig.
Själva eldstaden bestod av bara murbruk på grä-
stenar. Å spisens ^{högra} västra ^{östra} sida var ^{stupa} kaminen
den vanliga murkaminen, varifrån man tackade och för-
varade fyrvard och spingesticker. Den låg ju naturligt

M. M. 65

1

över bakugnens i köket, omkr 2 1/2 dm från golvet.
Öppningen stängdes med en trälämna med en träkulle
på till handtag. År 1910 putsades spisen i sin helhet
upp lite. Då höjdes även spisväggen och eldvärdet med
en tegelstensvägg. Likaså murades då det hållet igen
vari jämningens fönt varit placerad. Den spisen
är nog den äldsta i socknen nu.

I köket var en lång rak grästencapis. Spiskupan
upplades av en skruv fuktantig trästreck, vilken var
lagd på de tvänna murpelarna vid spisändarna
och som murkulla fungerade en bräda. Där var ingen
spisstälpe, ej heller någon grusthångare. Alla kokkärl
placerades stända över elden här som i rumspisen.
År 1910 sattes kokspis in och spisen bättre på.

Bakugn och bakvägg. Bakugnens fanns till ^{omkring} ~~hög~~ i köks-
spisen, alltså närmast ^{stenvägg} ~~rumspisen~~. Den rymde 12 kakor
bröd, var halvund i bakru och smälts av fram mot
kylöppningen, som var halvirkelformad. Öppningen

13045:3.

ACC. N:R M.

Fågelska 65

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

var äppel utom vid bak. Då den tillslöts med en minnet
3 tunn tjock trälimme i samma form som öppningen och
med en pinne i samma handtag, den ställdes i sin tur med
ett vagnsväskia. Den kallades "Vagnstygga". Valvet var
rundt med kilformad grästen och botten av mursten.
År 1910 rundades vagnen om, varefter den teglade blott 9
kakor bred. I botten sattes en sorts fyrekantiga tegelplattor.
Vid anläggningen ditsattes en bakvagnslucka av plåt.
Det var luckan till järnspisen i rummet som avsmäl-
mäst. Åker: Linderkrans användades här till. I bakvagnen
en stakades en hel del till huskället såsom skorpas,
malt, frukt, blåbär och eulbär. Rummet skedde tack-
ningen på en slags hennarjordiga mattor utan kan-
ter, som var flätade av smala tunna trästickor. De
kallades "Torkallor". Bakvagnen eldades utslutande
med granvot.

Särskild värmelugn. Rummet var även en järnugn
i spisens vänstra sida, alltså mot häket. Det var

en särskild öppning i muren för denna ugn, som eldades
inifrån spisöppningen. Ugnen bestod av fyra gjutna källor
med en lucka av plåt. På två av källorna såg man en
helbild av en
färdig kvinna i hordrätt och sedan "Kejsarindan Kata-
rina II av Ryssland". De vara följande gjutna å Stensjöes
Buck i Tingås socken. Två av källorna vara blanka.
Öppningen i muren var större än själva ugnen, så att
ett cirka 15 cm tjockt tunnare fanns ovanpå och på väst-
ra sidan av ugnen. Där fästes man väta vantar,
strumpor, tröjkor m.m. Ugnen kallades "kakolugnen".
Den eldades med ved och var vidett insatt av ägaran
de ägare Lusechs Betalg för att man trodde den skulle
värma bättre än bara den öppna spisen. I samband
med renovering och uppbyggnad av hela spisen
1910 försvann värmelugnen och öppningen för denna i
spismuren murades igen. Samtidigt härmed insettes
kakspis i köket och detta isändsattes västtra köket
sick en helt annan betydelse än dessföreman.